

PREVENTIVNÍ PROGRAM

ZÁKLADNÍ ŠKOLY A MATEŘSKÉ ŠKOLY DEŠTNÉ V ORLICKÝCH HORÁCH

pro školní rok 2024/2025

Obsah

- 1) Úvodní charakteristika
- 2) Analýza současného stavu
- 3) Poradenský tým
- 4) Cíle
- 5) Cílové skupiny
- 6) Metody a formy řešení aktivit
- 7) Prevence rizikového chování jako součást výuky
- 8) Měření efektivity programu
- 9) Důležité informace

1) Úvodní charakteristika

Základní škola Deštné v Orlických horách se nachází v chráněné krajinné oblasti Orlických hor. Polohou a velikostí (kolem 600 obyvatel) nepatří k nejohroženějším lokalitám vzhledem k výskytu rizikového chování. Pozitivní stránkou školy je nižší počet žáků a fakt, že se navzájem všichni dobře znají. V naší škole podporujeme bezpečné prostředí s pohodovou atmosférou. Usilujeme o rozvoj dobrých vztahů mezi žáky i učiteli, učíme žáky hledat a zpracovávat informace, zaujímat k nim své postoje. Spolupracujeme jak s rodiči, tak s širokou veřejností.

Naše škola má jednu systematicky propojenou budovu. Máme vlastní školní jídelnu, tělocvičnu, počítačovou učebnu, součástí školy je mateřská škola. V rámci venkovního vybavení má škola vlastní hřiště pro výuku tělocviku a další pohybové aktivity. Pro praktické vyučování máme k dispozici část s vyvýšenými záhony, v současnosti je vypracován projekt na modernizaci venkovního hřiště. Modernizace hřiště výrazně přispěje k nabídce možností pro naše žáky.

Zřizovatel školy: obec Deštné v Orlických horách

Počty žáků:

Deštné v O. h. : 68

Při škole máme také MŠ – 22 dětí

Do školy dojíždějí žáci z přilehlých obcí (Olešnice v Orlických horách, Ošerov, Kounov, Sedloňov, Orlické Záhoří, Uhřínov, Provoz).

2) Analýza současného stavu

Průměrný počet žáků ve třídách je devět. Výhodou nižšího počtu žáků je možnost vytvářet silnější pozitivní vazby mezi žáky navzájem a mezi žáky a učiteli. Další výhodou je větší prostor pro individuální práci s žáky. Menší počet žáků je také dobrým předpokladem pro snazší a včasné odhalení rizikového chování.

Ve škole je několik žáků pocházejících z méně podnětného rodinného prostředí a 3 žáci z DD. Z rizikového chování se u nás vyskytuje nekázeň, vulgarita, kouření, zneužívání mobilů, konzumace alkoholu, neschopnost/nechuť využívat volnočasové aktivity nebo nevhodné využívání volného času.

Mateřská škola je rozdělena do dvou tříd – mladší děti (2-5 let) a předškoláci. Nízký počet dětí ve třídě umožňuje učitelkám, aby individuálně s dětmi pracovaly, současně také napomáhá k udržování blízkého a přátelského vztahu dítě-učitel.

3) Poradenský tým

Ředitelka školy: Mgr. Hana Brychtová, kontakt +420 739 037 237, brychtova@zsdestne.cz

Školní metodička prevence: Bc. Ivana Stormová, stormova@zsdestne.cz

Výchovná poradkyně a kariérová poradkyně: Mgr. Jana Rémišová, remisova@zsdestne.cz, Mgr. Květuše Dostálová, dostalova@zsdestne.cz

V případě nutnosti jsou kontaktovány další kompetentní instituce – OSPOD, Policie, PPP!

4) Cíle

Cílem preventivního programu je ve spolupráci s rodiči formovat takovou osobnost žáka, která je s ohledem na svůj věk schopna orientovat se v dané problematice, zkoumat ji, ptát se, dělat rozhodnutí, která si bude vážit svého zdraví, bude umět nakládat se svým volným časem a zvládat základní sociální dovednosti mladého člověka schopného zodpovědně přistupovat ke každodenním problémům. Je důležité v rámci PP zvýšit odolnost dětí a mládeže vůči rizikovému chování a tím dosáhnout zlepšení vztahů v třídním kolektivu a celkově příznivého sociálního klimatu ve škole.

K cílům primární prevence patří:

- Zvýšení odolnosti žáků a dětí vůči projevům rizikového chování,
- systematické působení na žáky a jejich výchova ke zdravému životnímu stylu,
- podpora vlastních aktivit žáků a rozvoj jejich sociálně komunikativních dovedností a zdravého sebevědomí,
- vedení žáků ke smysluplnému využívání volného času,
- odstraňování nevhodného chování mezi žáky,
- výchova žáků a dětí proti intoleranci, rasismu a xenofobii,
- zapojení celého pedagogického sboru do systému prevence,
- pomoc dětem a rodičům, kteří musí řešit problémy související se sociálně patologickými jevy,
- posilování pozitivních vazeb žáků ke škole
- pomoc dětem ohrožených školním neúspěchem.

a) dlouhodobé cíle preventivního programu

- sestavit si správný/individuální žebříček hodnot
- změnit postoj žáků ke škole (být hrdý na svou školu)
- posilovat pozitivní vazby mezi žáky navzájem a mezi učitelem a žákem
- snížení procenta žáků a dětí s problémovým chováním
- naučit se rozlišit dobré a špatné
- umět si vážit sebe samého
- vedení k toleranci jiných názorů
- umět říci „ne“
- umět čelit tlaku vrstevníků
- dokázat změnit špatné postoje
- osvojit si zásady slušného chování
- znát centra pomoci
- znát svá práva a povinnosti
- neformální třídní schůzky

b) střednědobé cíle preventivního programu

- zlepšit komunikaci s rodiči, zapojit rodiče do aktivit pořádaných školou
- práce s pedagogy (jednota v přístupu k žákům, vzdělávání pedagogů)
- aktivizovat žáky k vytváření příjemného prostředí školy zejména posilováním vazeb učitelů k žákům
- efektivně naplňovat třídnické hodiny
- jednotnost v udělování sankcí
- relevantní informace o šikaně, kyberšikaně, kouření, alkoholu, záškoláctví, rasismu

c) krátkodobé cíle preventivního programu

- realizace školních výletů
- intenzivní práce v třídních kolektivech za spolupráce třídního učitele a ŠMP
- udržení funkce schránky důvěry
- pořádání mimoškolních akcí
- realizace besed, přednášek – vedené odborníky z praxe

5) Cílové skupiny

- všichni žáci – preventivní působení v rámci výchovně vzdělávacího programu školy
- problémoví žáci, kolektivy – speciálně zaměřené programy
- pedagogičtí pracovníci – další vzdělávání, aplikace vhodných metod
- rodiče – spolupráce při řešení problémů, nabídka volitelných předmětů a zájmové činnosti
- jiné instituce – (PPP, SVP, OSPOD, PČR, Centrum pro rodinu) – spolupráce při řešení problémů, vzájemné poskytování informací

Jednotlivé aktivity primární prevence jsou zaměřeny na všechny žáky 1.- 9. ročníku naší školy, se zvláštním přihlédnutím k dětem ze sociálně slabšího či málo podnětného rodinného prostředí, k dětem s nedostatečným prospěchem a s některými typy specifických vývojových poruch chování. Preventivní program se vztahuje také na mateřskou školu.

Metodik prevence poskytuje rady a pomoc v oblasti sociálně patologických jevů všem pedagogickým i nepedagogickým zaměstnancům školy a také rodičům žáků. Do systému jsou zapojeni i rodiče, zvláštní pozornost je věnována rodičům žáků ze tříd, kde se vyskytly negativní jevy jako šikana, výskyt návykových látek apod.

6) Metody a formy realizace preventivních aktivit

- Dotazníky
- Lyžařský výcvikový kurz, Cyklistický kurz
- Práce s třídními kolektivy
- Setkání preventivního týmu
- Individuální konzultace všech učitelů s metodikem prevence
- V rámci třídnických hodin hry na podporu prosociálních vztahů i sebeprosazování (obhajoba vlastního názoru, tolerance názoru druhého)
- Možnost využití schránky důvěry
- Projekty: Sportovní aktivity (kroužek), Adventní dílny, Velikonoční dílny, Akademie školy, ve školce besídka pro maminky – Vánoce, ke Dni matek, akademie.
- Samostatná práce žáků (výtvarné práce, slohové práce na dané téma, referáty)
- Besedy s odborníky (policie, kurátor, lékař, ...)
- Aktivní nabídka doučování žáků ohrožených školním neúspěchem

Mateřská škola

- realizace PP ve spolupráci metodik prevence a učitelka MŠ
- pro realizaci cílů v MŠ jsou používány metody a formy, které jsou přiměřené věku a rozumovým schopnostem dětí v MŠ
- prevence je vhodně a pravidelně zařazována učitelkami do tematických celků
- děti jsou podněcovány k vyjádření vlastního názoru, podílejí se s učitelkami na aktivitách, aby docházelo k individualizaci práce
- učitelky na základě pravidelné aktualizace diagnostik vyhodnocují individuální přístup k dětem, zaměřují se a podporují slabší stránky a rozvíjejí ty silné
- děti v MŠ se několikrát ročně účastní školních výletů, divadel
- v MŠ probíhá každý školní rok beseda s PČR, v rámci bezpečného chování
- předškoláci se pravidelně účastní lyžařské školičky, nabízíme kroužek angličtiny a pro lepší adaptaci, při přechodu z MŠ na ZŠ, je pro předškolní děti připraven „Předškoláček“

První stupeň

- realizaci PP ve spolupráci s metodikem prevence zajišťují třídní učitelé
- pro realizaci cílů PP jsou používány různé metody práce, např. skupinová práce, diskuse, výklad učitele, besedy, projektová výuka, sociální hry, využívání prvků dramatické výchovy aj.
- pozornost negativním sociálním jevům se věnuje zejména předmět prvouka, přírodověda, čtení a tělesná výchova
- k probíraným tématům patří: vztahy ve třídě a mezi lidmi obecně, šikana, styk s cizími lidmi a bezpečnost žáků, rasismus, krádeže, vandalismus, kouření a pití alkoholu, ochrana vlastního zdraví a chování k postiženým lidem aj.

- v třídnických hodinách se vyučující zabývají posilováním pozitivních vztahů ve školním kolektivu, spolupráce mezi dětmi, rozvíjení vzájemné tolerance
- v třídnických hodinách žáci společně s vyučujícím stanoví pravidla soužití mezi učiteli a žáky a budou je dodržovat „*bezpečné prostředí*“
- výlety, exkurze, sportovní a kulturní akce – posilují prožitkovou formou soudržnost mezi žáky
- žáci se učí vyjadřovat vlastní názor a naslouchat druhým
- učí se jak a s kým trávit volný čas, škola žákům nabízí různé kroužky
- účast v soutěžích
- programy externistů zaměřené na osobnostní a sociální výchovu a sociálně patologické jevy
- možnost využít schránku důvěry, která je ve škole umístěna

Druhý stupeň

- realizaci PP ve spolupráci s metodikem prevence zajišťují třídní učitelé
- podobně jako na prvním stupni využíváme různé metody práce – viz výše
- akce zaměřené na zvyšování právního povědomí – besedy s Policií ČR
- účast v soutěžích různého typu
- exkurze, výlety, kulturní a sportovní akce
- přednášky a besedy věnované zdravému životnímu stylu, sexuální výchově a intoleranci
- bohatá nabídka kroužků a volnočasových aktivit
- programy externích organizací zaměřené na osobnostní a sociální výchovu a sociálně patologické jevy
- možnost využívat školní schránku důvěry a konzultačních hodin výchovné poradkyně a metodika prevence
- Pedagogickému sboru je k dispozici:
- poradenství třídním učitelům a ostatním pedagogům i nepedagogickým pracovníkům formou konzultací
- pomoc při diagnostikování žáků a třídy
- pomoc při řešení přestupků žáků a dávání podnětů k možné nápravě
- pomoc při organizování akcí zaměřených na prevenci sociálně patologických jevů
- koordinace dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků
- pomoc při náznacích syndromu vyhoření
- Rodičům a veřejnosti jsou k dispozici:
- pravidelné informace o chování žáků v rámci konzultačních hodin
- možnost individuálních konzultací o problémech žáků
- informace o sociálně patologických jevech formou letáků a jiné literatury
- v případě zájmu možnost zajištění besedy či semináře s odborníkem na dané rizikové chování

7) Prevence rizikového chování jako součást výuky

I.stupěň

Prvouka (I. – III. roč.)

- zdravá výživa
- zdravý životní styl
- škodlivost návykových látek
- jak se chovat v situacích ohrožujících zdraví nebo život
- chování při mimořádných situacích

Přírodověda (IV. – V. roč.)

- prevence návykových látek
- zdravá výživa
- zdravé životní prostředí
- zdravý životní styl

Tělesná výchova (I. – V. roč.)

- zdravotní cvičení
- význam pohybu pro zdraví člověka
- správné držení těla
- poskytnutí první pomoci

Výchovný plán třídního učitele (I. – V. roč.)

- upevňování dobrých vztahů mezi žáky, mezi žáky a učitelem
- význam zdravého stravování, pitný režim
- pohybové chvíle, dechová cvičení
- bezpečné chování doma, venku, ve škole
- návykové látky
- prevence záškoláctví
- prevence úrazu a nemocí

K naplnění tohoto cíle se zaměříme u žáků na:

- rozvíjení sociálních dovedností, které napomáhají efektivní orientaci v sociálních vztazích, odpovědnosti za chování a uvědomění si důsledků jednání
- posilování komunikačních dovedností – zvyšování schopnosti řešit problémy, konflikty, adekvátní reakce na stres, neúspěch, kritiku
- vytváření pozitivního klimatu – pocitu důvěry, bez nadměrného tlaku na výkon, zařazení do skupiny, práce ve skupině vrstevníků, vytvoření atmosféry pohody a klidu, bez strachu a nejistoty

- formování postojů ke společensky akceptovatelným hodnotám – pěstování právního vědomí, mravních a morálních hodnot apod.

Dovednosti, znalosti a postoje, které si žáci osvojí, musí korespondovat s věkem a navazovat na předchozí zkušenosti. Formy vzdělávání a výchovy musí zohledňovat životní styl rodiny i působení vrstevníků.

II. stupeň

Rodinná výchova (VI. – VII. roč.)

- sebeúcta
- bezpečí v rodině
- komunikace
- sociální vztahy
- životní hodnoty
- nebezpečí návykových látek
- zdravý životní styl
- zdravá výživa
- sexuální výchova
- dopravní výchova
- prevence civilizačních chorob
- první pomoc
- ochrana člověka za mimořádných událostí

Přírodopis (VIII. roč.)

- zdraví
- prevence úrazů
- sexualita
- pohlavní nemoci

Občanská výchova (VII. – IX. roč.)

- domov
- rodina
- práva a povinnosti
- mezilidské vztahy
- otázka rasismu
- komunikace
- životní hodnoty a cíle
- majetková nerovnost
- problémy náboženství
- osobní bezpečí
- šikana
- týrání a zneužívání dětí

- diskriminace

Tělesná výchova (VI. – IX. roč.)

- zdravotní cvičení
- význam pohybu pro zdraví člověka

Třídnické hodiny

- rasismus
- volný čas
- kouření a jiné návykové látky
- spolupráce mezi žáky
- vztahy ve třídě
- kde hledat pomoc
- osobní problémy
- spolupráce mezi žáky
- zdravý životní styl
- bezpečnost na silnici
- chování na veřejných místech
- dobré klima třídy

Témata PP v rámci ostatních předmětů:

Český jazyk – pozitivní vzory hrdinů z četby, úvahy o životě, hledání životních cílů,
mezilidské vztahy

Dějepis – pozitivní vzory osobností, zákony a lidé, rasismus, holocaust, nacionalismus

Zeměpis – výskyt a pěstování drog, lidské rasy, ohniska národnostních konfliktů, globální problémy lidstva

Chemie – vznik, výroba a účinky návykových látek a jejich vliv na člověka

8) Měření efektivity programu

Měření efektivity programu bude prováděno těmito formami:

- sběrem dat – dotazníky, ankety
- individuálními rozhovory se žáky o jednotlivých akcích a programech, společné rozhovory
- hodnocení jednotlivých aktivit v pedagogickém sboru
- výsledky měření budou uvedeny v hodnotící zprávě, která je součástí výroční zprávy školy

9) Důležité informace a kontakty

Krizové plány řešení jednotlivých situací vycházejí z Metodického doporučení MŠMT Dokument MŠMT č. j. : 21291 / 2010 – 28 a jeho aktualizací z roku 2017.

Přílohy řešení jsou dostupné na portálu MŠMT (<http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>)

Spolupráce s jinými organizacemi

PPP Rychnov nad Kněžnou – Javornická 1501, RK; tel: 494535 476; mobil 775 235 476;

e-mail: info@ppprychnov.cz

Mgr. Markéta Pražáková – vedoucí m.prazakova@ppprychnov.cz

PhDr. Nora Martincová – psycholog n.martincova@ppprychnov.cz

Mgr. Zdena Ženatová, metodička prevence z.zenatova@ppprychnov.cz

por. PhDr. Jaroslav Matoušek, MBA, LL.M. – preventista kriminality pro Rychnovsko
jaroslav.matousek5@pcr.cz

Odbor sociálních věcí a zdravotnictví ORP Dobruška

Ing.Mgr. Hekera Rostislav – vedoucí odboru sociálních věcí a zdravotnictví, sociální pracovník,
606 743 984, socialni@mestodobruska.cz

Bc. Pavlová Petra – sociálně-právní ochrana dětí, kurátor pro děti a mládež, 724 882 544,
p.pavlova@mestodobruska.cz

Bc. Svobodová Tereza – sociálně – právní ochrana dětí, 602 491 617,
t.svobodova@mestodorbuserka.cz

Mgr. Záleská Eliška – sociální pracovník, protidrogový koordinátor, 777 418 284,
e.zaleska@mestodobruska.cz

Městská policie Dobruška – nám. F.L.Věka 32, 518 01 Dobruška, 602 491 619, vedoucí – Bc. Adolf Soumar

PROSTOR PRO, o.p.s. – realizace nízkoprahových, preventivních a prorodinných programů tel.: 734 574 711, info@prostorpro.cz,

Realizace preventivního programu OD5K10, který se nám v loňském školním roce osvědčil a získal pozitivní hodnocení od žáků.

V souladu se školním vzdělávacím programem a preventivním programem naší školy jsou děti vedeny ve všech předmětech k odmítání všech projevů intolerance, rasismu, nacionalismu a xenofobie.

Ve vyhrazené dny a na požádání je umožněna dětem návštěva školní knihovny, po vyučování děti navštěvují zájmové kroužky. Škola pro žáky organizuje návštěvy divadelních představení, exkurze, školní výlety, umožňuje jim účast na sportovních soutěžích. Za důležitou považujeme i činnost školního parlamentu.

„Šikana ve škole“

V případě, že se šikana ve škole objeví, jsou rodiče neprodleně informováni o kauze a chování jejich dítěte.

Společné postupy – škola zvládne vyřešit situaci vlastními silami.

Při podezření na šikanování, případně po oznámení žáků či rodičů. Usilujeme o vytvoření důvěryhodného poradenského školního centra, v němž jsou žákům poskytovány individuální, skupinové a komunitní služby. Se závažnějšími případy šikany pomáhají s řešením pracovníci PPP Rychnov nad Kněžnou a neziskových organizací zabývajících se prevencí.

Během přestávek je ve všech prostorách, kde se žáci pohybují, zajištěn dozor. Žáků si pochopitelně všímají i ti učitelé, kteří zrovna dozor nekonají. Žákům je také k dispozici schránka důvěry, umístěná u ředitelny.

Preventivní program by se měl stát přirozenou součástí života žáků a dětí v celé škole a ve všech činnostech, které škola pořádá a zodpovídá za ně. Prevence ve školním životě mimo vyučování.

Učitelé se musí vyhnout technikám a metodám, které neúčelně vytvářejí či zvyšují napětí mezi žáky. Příkladem může být veřejné vyhlašování písemných prací, srovnávání jednotlivých žáků a tříd, ironizování a zesměšňování žáků pro jejich výkon, vzhled. Učitel sám často slouží dětem jako vzor chování, proto se vyvaruje nenaplněných hrozeb, častého křiku. Nesmí vytvářet stresové prostředí pro učení

Základní škola a Mateřská škola Deštné v Orlických horách

Program proti šikanování

Postup v případě, že jde o počáteční stádia šikanování (1. – 2. stádium)

- Rozhovor se svědky, s obětí a s agresorem (odděleně) – provedeme zápis
- Zajistíme ochranu oběti – zvýšená pozornost ve škole, zpřísnění dozorů,
- Pozor na konfrontování oběti s agresorem! Nikdy takto nepostupujeme
- Konfrontujeme svá zjištění s ostatními kolegy
- Oznámíme jev výchovné poradkyni, metodičce prevence a vedení školy, odhadneme stádium šikanování a konzultujeme další postup
- Chráníme zdroj informací a obsah sděleného!
- Porovnáme, co jsme se dozvěděli
- Informujeme rodiče oběti i agresorů, pozveme je do školy k jednání – ne v jednom dni a ve stejnou dobu!
- Zorganizujeme výchovnou komisi s rodiči agresora – pozveme zákonné zástupce písemně, seznámíme je s problémem a s postojem školy k takovému typu chování, probereme možnost nápravy chování dítěte a možná řešení ze strany zákonných zástupců a školy, domluvíme se na časovém horizontu, během kterého budeme věc monitorovat, a na zpětné kontrole, upozorníme rodiče na důsledky chování dítěte, zhotovíme zápis!, v zápise musí být uvedeno, že ZZ souhlasí s navrhovanými řešeními, v případě, že je agresorů víc, jednáme se zákonnými zástupci jednotlivě
- Zorganizujeme setkání se zákonnými zástupci oběti – sdělíme jim, co jsme zjistili a jaké jsou závěry šetření, dohodneme se na časovém horizontu pro sledování nápravy situace a na spolupráci při ochraně oběti
- Práce se třídou – vysvětlíme třídě, co se stalo, poukážeme na nebezpečí a důsledky šikany, pracujeme na nastavení pravidel chování ve třídě a na tvorbě bezpečného klimatu ve třídě, informujeme o případném potrestání agresorů, třídu neustále sledujeme
- Výchovná opatření – doporučíme všem zúčastněným návštěvu specializovaného pracoviště (PPP, SVP, zdravotnická zařízení)
- Další výchovná opatření – lze využít celé škály běžných výchovných opatření (od důtky třídního učitele po snížení známky z chování o dva stupně)

Postup v případě, že jde o projev pokročilé šikany (3. – 5. stádium)

- Škola požádá o pomoc odborníky zvenku
- Odhadneme závažnost šikany (podle závažnosti a četnosti agresivních projevů, podle doby, po kterou šikanování probíhá, podle počtu obětí a agresorů)
- Zajistíme bezpečnost oběti a informátora
- Oznámíme vše vedení školy, výchovné poradkyni a metodičce prevence
- Provedeme rozhovor s informátory a s obětí a zdokumentujeme údaje a případné důkazy (např. nemažeme výhrůžné SMS – slouží jako důkazní materiál)

- Pokud šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu, ředitel školy oznámí tuto skutečnost Policii ČR a orgánu sociálně právní ochrany dítěte (bylo ohroženo bezpečí a zdraví žáka)
- Informujeme zákonné zástupce zúčastněných
- Kontaktujeme externí zařízení, které nám může poskytnout odborníka na vyšetřování šikany
- Poskytneme tomuto odborníkovi dosavadní dostupné informace a zajistíme organizační podmínky vyšetřování
- Dále pokračujeme v monitorování ochrany oběti a informátora
- Zajistíme jednání výchovné komise, která se usnese na dalších výchovných opatřeních – viz první postup
- Práce se třídou – viz první postup

Znaky šikany

- Šikanování se vyznačuje: soustavností, jednosměrností (ale může být více obětí), opakováním ataků, stupňovitostí, samoučelností agrese, nepříjemnými útoky, záměrností, nepoměrem sil, bezmocností oběti, v délce tří měsíců.

Formy šikany

- Fyzická (fyzické napadání, útoky)
- Psychická (slovní, písemné ataky)

Co je a co není šikanování

Šikanování je jev, který se vyskytuje při společné výchově – vzdělávací činnosti. Často jde o jednání skryté, a proto velmi těžce rozpoznatelné. Cílem tohoto programu je vytvořit ve škole bezpečnou, respektující a spolupracující komunitu, do které patří nejen žáci, ale i pedagogové a nepedagogičtí zaměstnanci.

Stádia šikany

1. stádium (ostrakismus)

Jedná se o etapu vzniku počátků šikany. Stačí, aby se ve třídě objevily méně oblíbené děti, „obětní beránci“, „černé ovce“, outsideři. Stačí, aby učitel častěji vytýkal žáku některé jeho slabiny, neschopnost, snižoval jeho autoritu, dotýkal se slovně nevhodně jeho osoby. Takové děti se okamžitě dostanou na chvost skupiny a začnou zakoušet první, sice mírné, převážně psychické formy násilí. Jsou to různé legrácky, intriky, pomluvy. Ostatní se s ním nebaví, odstrkují jej, povyšují se nad ním, baví se na jeho účet. Takový žák začíná přijímat roli utlačovaného, odstrkovaného, nedokáže se účinně bránit.

Tento první stupeň je velice těžko pozorovatelný. Učitel by měl mít pro tyto projevy vytříbený cit a měl by umět rozlišit skutečný vtip od zlého úmyslu.

2. stádium

Je charakteristické tím, že psychický nátlak přerůstá ve fyzickou agresi, přitvrzuje se manipulace s obětí. Agresor v této etapě vstřebává zážitek jak chutná moc, jaké uspokojení mu přináší to, když bije, týrá, ponižuje. Nereaguje-li v tomto stádiu pozitivní jádro skupiny, třídy, neexistují-li kamarádské vztahy, záporný vztah k násilí, pozitivní morální vlastnosti, pak dochází k prolomení posledních morálních zábran a šikana se rozjíždí ve větším rozsahu.

3. stádium

Rozhodující stadium. Existuje stále možnost vzniku silné pozitivní skupiny, která by oslabila vliv tvořícího se „úderného jádra“. Pokud tato silná pozitivní skupina nezasáhne, pak tažení tyranů přechází do dalších fází. K agresorům se přidávají další jednotlivci. Cílem tohoto „úderného jádra“ budou stále ti nejslabší, ti nejnižší postavení.

4. stadium

Šikana se rozjíždí v plném rozsahu. Působení agresorů je tak silné, že jejich normy přejímá celá skupina. Klást odpor v této fázi se již nedá. I mírní a ukáznění žáci se začínají chovat krutě, aktivně se zúčastňují týrání spolužáka. I oni prožívají pocit uspokojení z ponížení, bolesti a útrap toho druhého, slabšího. Dělalí to proto, aby oni sami se nestali tím týraným. Vliv pedagogů na chování takové skupiny – třídy je minimální, případně zprostředkovaný přes „vůdce“, „kinga“.

5. stadium

Zpravidla se na základní škole nestačí vytvořit, je to spíše záležitost věznic, výchovných ústavů, případně středních škol. Jeho charakteristickým znakem je to, že agresori jsou chápáni a uznáváni jako „vůdci“, „kingové“, „otrokáři“, „apod. Oběti jsou vnímány jako „podlidi“, „poddaní“, „nevolníci“, „otroci“. Vůdce tyranů zaujímá vedoucí místo, rozhoduje o všem, co se ve skupině děje. Nejhorší je – jestliže je tímto vůdcem žák s výborným prospěchem, ochotně pomáhající pedagogovi, žák mající podporu třídního učitele, protože „on přece všechno spolehlivě zařídí“. Oběť v tomto stadiu utíká do nemoci, má mnoho absencí, často i neomluvených, vyhýbá se škole a v nejhorším případě končí psychickým zhroucením se nebo pokusem o sebevraždu.

Vypracovala: Bc. Ivana Stormová, školní metodik prevence